

LEV TOLSTOY

DİRİLİŞ

Çeviri: NİHAL YALAZA TALUY

LEV TOLSTOY
DİRİLİŞ

Can Klasik

Diriliş, Lev Tolstoy

Rusça aslından çeviren: Nihal Yalaza Taluy

Voskreseniye

© 1983, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1983

15. basım: Ağustos 2023, İstanbul

Bu kitabın 15. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Sabri Gürses

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve

Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-4062-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

LEV TOLSTOY
DİRİLİŞ

ROMAN

Rusça aslından çeviren

Nihal Yalaza Taluy

♥can

Lev Tolstoy'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

İvan İlyiç'in Ölümlü, 1983

Hacı Murat, 2003

Kroyçer Sonat, 2003

Polikuşka, 2005

Savaş ve Barış, 2010

Anna Karenina, 2018

İnsan Neyle Yaşar, 2020

LEV NİKOLAYEVİÇ TOLSTOY, 1828'de Rusya'da, Yasnaya Pol-yana'da doğdu. Toprak sahibi soylu bir ailenin oğluydu. Çocuk yaşta anne babasını kaybettiği için akrabaları tarafından yetiştirildi. Özel öğretmenlerden ders aldıktan sonra Kazan Üniversitesi'ne girdiyse de, resmî eğitime duyduğu tepki nedeniyle 1847'de evine dönerek topraklarını yönetmeye ve kendi kendini eğitmeye karar verdi. 1855-1863 yılları arasında yazdığı *Polikuşka* gibi öykülerinde, daha çok ahlaki sorunlara ağırlık verdi. 1850'lerin sonlarına doğru, köylü çocuklar için açtığı okulda, ilerici öğretim yöntemlerini başarıyla uyguladı. Başyapıtları olan *Savaş ve Barış* ile *Anna Karenina* adlı romanlarının yayımlanmasından sonra yaşadığı bunalımın etkisiyle yaşamın anlamına ilişkin soruların yanıtını Yeni Ahit'te aradı. Ailesinin rahat yaşamıyla inancının gerektirdiği basit yaşam arasındaki çelişkiye katlanamayan Tolstoy, 1910'da doktoru ve küçük kızı Aleksandra'yla birlikte bir gece evini terk etti; birkaç gün sonra da ıssız bir tren istasyonunda zatür-reeden öldü.

NİHAL YALAZA TALUY, 1900 yılında Kazan'da doğdu. Liseyi Rusya'da bitirdikten sonra Türkiye'ye göç etti. Averçenko ve Mihail Zoşçenko gibi yazarlardan mizah öyküleri çevirdi. *Resimli Ay* ve *Varlık* dergilerinde çevirileri yayımlandı. Başta İvan Turgenyev, Lev Tolstoy, Fyodor Dostoyevski ve Nikolay Gogol'ün yapıtları olmak üzere, Rus edebiyatından yüzden fazla roman, oyun ve çocuk kitabını Türkçeye kazandırdı. 1968 yılında İstanbul'da öldü.

Bunun üzerine Petrus, İsa'ya gelip, "Ya Rab!" dedi, "Kardeşim bana karşı kaç kez günah işlerse onu bağışlamalıyım? Yedi kez mi?" İsa, "Yedi kez değil," dedi. "Yetmiş kere yedi kez derim sana..."

Yeni Ahit, "Matta", 18:21-22

Sen neden kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de, kendi gözündeki merteği fark etmezsin?..

Yeni Ahit, "Matta", 7:3

İçinizde kim günahsızsa ilk taşı o atsın.

Yeni Ahit, "Yuhanna", 8:7

Öğrenci, öğretmeninden üstün değildir, ama eğitimini tamamlayan her öğrenci öğretmeni gibi olacaktır.

Yeni Ahit, "Luka", 6:40

Birinci bölüm

I

Birkaç yüz bin insan, ufak bir yerde toplanıp üzerinde sıkıştıkları toprağı çirkinleştirmek için ellerinden geleni yapmışlardı. Bir şey yetişmesin, diye toprağın üstünü taşlarla örtmüş, yeşermeye başlayan otları yolmuş, ortalığı taşkömürü ve petrol dumanına boğmuşlardı. Ağaçları gelişigüzel budamış, hayvanları, kuşları yerlerinden etmişlerdi. Bütün bunları yapmışlardı ama bahar, kentte bile gene bahardı. Güneş ısıtıyordu; canlanan otlar, yalnız bulvar çimenlerinden değil, kazılmayan her yerden, hatta kaldırım taşları arasından bile yeşil yeşil fıskırıyordu. Kayın ağaçları, kavaklar, yabancı akdikenler kokulu, yapışkan yapraklar açıyor; ıhlamurların şiş tomurcukları patlıyordu. Alakargalar, serçeler, güvercinler bahar sevinci içinde yuvalarını hazırlamaya koyulmuşlardı. Duvarların yanında, güneşte ısınmış sinekler vızıldaşıyordu. Bitkiler, kuşlar, böcekler, çocuklar hepsi neşe içindeydi. Yalnız insanlar –büyük, yetişkin adamlar– kendilerini, birbirlerini aldatmaktan, hırpalamaktan bir türlü vazgeçemiyorlardı. Onlar için ne bu bahar sabahı ne de bütün varlıkların iyiliği için yaratılmış olan Tanrı'nın dünyasının güzelliği, barış, kardeşlik, sevgi duyguları uyandıran güzelliği kutsal ve önemliydi. Onlar yalnızca birbirlerine egemen olabilmek için uydurdukları şeyleri kutsal ve önemli sayıyorlardı.

İşte, il cezaevi kaleminde de kutsal ve önemli olan şey, bütün canlı varlıklara, insanlara baharın verdiği heyecan ve sevinç değil, müdürlüğe bir gün önce gelmiş bir kâğıttı. Üzerinde kayıt numarası, resmî mühür, bir de başlık bulunan bu kâğıtla, bugün, 28 Nisan'da, sabah saat 9'da cezaevinde bulunan ikisi kadın, biri erkek üç tutuklu isteniyordu. Kadınlardan biri, önemli bir suçlu olduğu için ayrı götürülecekti. Verilen emir üzerine 28 Nisan sabahı saat 8'de başgardiyana, kadınlar bölümünün pis kokulu, karanlık koridoruna girdi. Arkasından da koridora kıvırcık, ak saçlı, yorgun yüzlü bir kadın geldi. Kolları şeritli bir ceket giymişti; beli, mavi fitilli kemerle sıkılmıştı. Bu kadın da gardiyandı.

Nöbetçi, gardiyana birlikte kapıları koridora açılan koşu kapısından birine doğru ilerleyerek, "Maslova'yı mı istiyorsunuz?" diye sordu.

Gardiyana önce gürültüyle kilidi, ardından koşu kapısının açtı. İçeriden koridordakinden de berbat bir koku yayıldı.

Gardiyana, "Maslova, mahkemeye," diye bağırdı. Kapıyı hafifçe kapatarak beklemeye başladı.

Cezaevi avlusunda bile rüzgârın kente getirdiği taze, hayat veren hava vardı. Ama insan pisliği, katran, çürük kokusuyla dolu koridoru, tifo hastaları koşununun bunaltıcı havası kaplamıştı. Dışarıdan gelenleri bu havada sıkıntı, keder basıyordu. Bu hava, avludan içeriye birdenbire girince, kötü havaya alışmış kadın gardiyana bile dokunmuştu. Yorgunluk hissetti, uykusu geldi.

Koşu kapısından telaşlı telaşlı kadın sesleri, çıplak ayakla dolaşmalar duyuluyordu. Başgardiyana koşu kapısına yaklaşarak içeriye, "Ee, elini çabuk tut dedik ya Maslova," diye seslendi.

İki dakika sonra koşu kapısından, uzun boylu olmayan, dolgun göğüslü genç bir kadın çevik adımlarla

çıktı; hızla dönerek gardiyanın önünde durdu. Beyaz bluzu ile beyaz etekliğinin üzerine boz renkli bir önlük geçirmişti. Ayaklarında keten çoraplar ve cezaevinden verilen kaba kunduralar vardı. Beyaz başörtüsü altından, besbelli bile bile açıkta bırakılmış kıvrıkcık, siyah bukleleri görünüyordu. Kadının yüzü, uzun zaman kapalı kalmış insanlarda görüldüğü gibi, bodrumda saklanmış patates filizleri beyazlığındaydı. Ufak, geniş elleri, giysinin geniş yakasından görünen dolgun boynu da aynı beyazlıktaydı. Yüzünde en çok göze çarpan, duru beyaz teni üzerindeki simsiyah, parlak, hafifçe şişkin, gene de çok canlı gözleriydi. Bir gözü hafif şehlaydı. Kadın, iri göğsünü kabartarak dimdik duruyordu. Koridora çıkınca, gardiyanın gözlerinin içine bakarak emirlerini bekler gibi durdu. Gardiyan kapıyı kapamaya hazırlanırken içeriden başı açık, yaşlı bir kadının solgun, sert, buruşuk yüzü uzandı. Kocakarı, Maslova'ya bir şeyler söylemeye başladı, ama gardiyan kapıyı onun başına çarptı, kafa birden kayboluverdi. Koğuştan kadınların kahkahası duyuldu. Maslova da gülümsedi, kapının üstündeki ufak kafesli pencereden içeriye baktı. Kocakarı öbür taraftan pencereye yapışmış, kısık sesle, "Aman boşu boşuna gevezelik edeyim deme," diyordu. "Bir yerde dur, dayan."

Maslova başını salladı:

"Bari bir şey olsa. Nasılsa şimdikinden daha kötü olacak değilim ya..."

Başgardiyan, nükteçiliğine inanmış bir tavırla, "Elbette bir şey olacak," dedi. "İki şey olacak değil ya? Haydi düş önüme. Marş!"

Kocakarının kafesli pencerede parlayan gözü kayboldu. Maslova koridorun ortasına çıktı; küçük, hızlı adımlarla başgardiyanın peşi sıra yürüdü. Taş merdivenden inerek kadın koğuşundan çok daha gürültülü, pis kokulu erkek koğuşlarının önünden geçtiler. Onları, ko-

ğuşların kapısındaki pencerelerden bakan gözler izledi. Kalem odasında tüfekli iki muhafız eri bekliyordu. Kâtip, erlerden birine tütün dumanı sinmiş bir kâğıt uzattı. Tutuklu kadını göstererek, “Teslim al,” dedi.

Kırmızı, çopur yüzlü, Nijegorodlu¹ bir mujik olan er, kâğıdı kaputunun kol kapağına soktu. Sonra gülümseyerek, çıkık elmacıkkemikli çavuş arkadaşına tutuklu kadını gösterip göz kırptı. Erlerle tutuklu, merdiveni inip dış kapıya gittiler. Büyük kapının açık duran kanadından avluya, oradan da dışarı çıkarak kentin iki yanı tahta döşeli sokağının ortasından yürüdüler.

Arabacılar, memurlar, hizmetçiler, işçi ve esnaf durarak meraklı bakışlarla tutuklu kadını süzüyordu. Bazıları, başlarını sallayarak, “İşte bizim gibi yaşamazsa, rezil yaşarsa, insanın sonu budur!..” diye düşünüyordu. Çocuklar haydut kadına dehşetle bakıyor, ama peşinden erlerin yürüdüğünü görerek artık bir şey yapamayacağını düşünüyor, ferahlıyorlardı. Kömürünü satıp bir handa çay içtikten sonra sokağa çıkan köylünün biri kadına yaklaştı, istavroz çıkardı, bir kopek uzattı. Tutuklu kadın kızardı, başını eğerek bir şey mırıldandı.

Halkın bakışlarını üzerinde duyan Maslova, başını çevirmeksizin yan gözle, belli etmemeye çalışarak kendisine bakanları süzüyordu. Gösterilen ilgi onu neşelendiriyordu. Cezaevindekine göre çok temiz olan bahar havası da neşesini artırıyor. Yalnız, yürüme alışkanlığını kaybettiği için taşlara basarken ayakları, kaba, biçimsiz cezaevi kunduraları içinde acıyordu. Maslova yere bakarak yürüyor, taşlara mümkün olduğu kadar hafif basmaya çalışıyordu. Bir uncu dükkânının önünden geçerken oracıkta, kimse dokunmadan dolaşan güvercin sürüsüyle

1. Nijegorod, Nijni-Novgorod'un kısaltılarak söylenişi.

karşılaştı. Tutuklu kadın, az daha bir güvercinin üstüne basacaktı. Güvercin havalandı, tam kulağının yanından geçerken rüzgâr yaparak kanat çırpı. Kadın gülümsedi, sonra durumunu hatırlayarak derin derin iç çekti.

II

Maslova'nın, yani tutuklu kadının pek sade bir hikâyesi vardı. Maslova, hiç evlenmemiş iki kız kardeşin çiftliğinde hayvanlara bakan bir kadının torunuydu. Annesi hiç kocaya varmamıştı, ama her yıl doğururdu. Köylerdeki töreye uyularak çocukları vaftiz ediliyordu. Ama annesi bu istenmeden ortaya çıkararak çalışmasına engel olan ve gereksiz çocuğu beslemediği için, çocuk da çabucak açlıktan ölüyordu.

Böylece kadının beş çocuğu olmuş, hepsi de vaftiz edilmiş, sonra bakımsızlıktan bir bir ölmüşlerdi. Çiftliğe uğrayan bir Çingene'den peydahlanan altıncı çocuk kızdı. Onu da aynı son bekliyordu. Ama bir gün çiftliğin sahibi yaşlı kızlardan biri, taze kaymak inek koktuğu için inekçi kadınları azarlamak amacıyla ahıra girdi. Ahırda, koynunda güzel, gürbüz çocuğu ile bir loğusa yatıyordu. Yaşlı kız, inekçi kadınları kaymak yüzünden değil, loğusayı ahıra soktukları için azarladı. Çıkmak üzereyken bebeği gördü: İnsanlık damarı kabardı, çocuğun vaftiz annesi olmak istedi. Kızı vaftiz etti. Sonra da acıyarak annesine süt, para vermeye başladı. Çocuk yaşadı. Yaşlı kızlar onu "Spasennoy"¹ diye çağırıyorlardı.

1. (Rus.) Kurtulmuş.

Kızcağız üç yaşındayken annesi hastalanarak öldü. Küçük torun, ineklere bakan ninesine yük oluyordu. Yaşlı kızlar çocuğu yanlarına aldılar. Kara gözlü küçük kız pek afacan, pek sevimli bir şeydi; yaşlı kızların gönlünü eğlendiriyordu.

İki yaşlı kızdan küçüğü, kızın vaftiz annesi olan Sofya İvanovna daha iyi yürekliydi. Ablası Marya İvanovna ise sert bir kadındı. Sofya İvanovna vaftiz kızını süslüyor, ona okuma yazma öğretiyordu. Çocuğu tam bir ev kızı gibi büyötmek istiyordu. Marya İvanovna'ysa çocuğu işe alıştırmak, iyi bir oda hizmetçisi olarak yetiştirmek gerektiğini söylüyordu. Bunun için titizlik ediyor, kızını sık sık cezalandırıyordu. Hatta keyfi yerinde olmadığı zamanlar dövüyordu. Böylece iki etki arasında yetişen kız, büyüdüğü zaman yarı hizmetçi, yarı ev kızı oldu. Zaten adı da böyle ikisinin ortası bir şeydi: Ona ne Katka ne de Katyenka diyor,¹ "Katyuşa" diye çağırıyorlardı. Katyuşa ortalığı topluyor, tebeşirle ikonaları parlatıyordu. Kahve kavurarak çekmek, ortaya getirmek de onun işiydi. Ufak tefek çamaşır yıkar, bazen de yaşlı kızlarla oturur, onlara kitap okurdu. Onu istemeye gelirlerdi, ama o kimseyle evlenmek istemez, kendisiyle evlenmek isteyen bu emekçi insanlarla yaşamanın onun gibi efendilerin yaşamıyla şımartılmış biri için zor olacağını hissederdi.

On altı yaşına kadar böylece sürdü. On altısını bitirirken, hanımlarına üniversiteli yeğenleri, zengin bir prens geldi. Katyuşa değil ona, kendine bile itiraf etmekten korktuğu halde prense âşık oldu. İki yıl sonra yaşlı kızların yeğeni, cepheye giderken halalarına bir kere daha uğradı. Orada dört gün kaldı, bu arada Katyuşa'yı baştan çıkardı. Çiftlikten ayrıldığı gün, kızın eline bir

1. Asıl adı Katerina'dır. Katka, adın sahibini küçümsemek, Katyenka da şımartmak için kullanılan biçimlerdir.

yüz rublelik sıkıştırarak gitti. Gidişinden beş ay sonra Katyuşa gebe olduğunu anladı.

O zamandan sonra Katyuşa'nın gözü dünyayı görmez oldu. Başına gelen rezaletten kurtulmaktan başka şey düşünmüyordu. Hanımlarının işini isteksiz, baştan savma yapmaya başladı. Sonra bir gün, nasıl olduğunu kendi de anlamadan şeytana uydu, hanımlarına karşı geldi. Sonradan pişman oldu, işten ayrılmak istediğini söyledi.

Ondan çok hoşnutsuz olan hanımlar da yol verdiler ona. Katyuşa oradan ayrılınca bölge komiserinin evine oda hizmetçisi olarak girdi. Ama ancak üç ay kalabildi. Komiser, elli yaşındaki bu kart şeytan ona sarkıntılık etmeye başlamıştı. Çok ileri gittiği bir gün Katyuşa dayanamayarak köpürdü; herife, "Ahmak, kart şeytan!" diye bağırdı ve onu göğsünden öyle hızlı itti ki, adam yere devriliverdi. Katyuşa'yı, terbiyesizliği yüzünden kovdular. Yakında doğuracağı için başka yere giremezdi artık. Şarap satan bir köy ebesinin evine yerleşti. Doğum kolay oldu. Ama ondan önce hastalıklı bir kadını doğurtan ebe, hem Katyuşa'ya hem de doğurduğu erkek çocuğa doğum humması bulaştırdı. Küçüğü hemen çocuk yurduna gönderdiler. Götüren kocakarının lafına bakılırsa, çocuk oraya varır varmaz ölmüştü.

Katyuşa ebenin evine geldiği zaman elinde yüz yirmi yedi rublesi vardı. Kazandığı yirmi yedi rubleyle onu baştan çıkararak adamın verdiği yüz ruble. Ebenin evinden çıkarırken topu topu altı rublesi kalmıştı. Para tutamıyordu; hem kendisi için çokça harcıyor hem de isteyenlere dağıtıyordu. Ebe, evinde kaldığı zamanda yemek, çay parası olarak iki ay için kırk rublesini almıştı. Çocuğu götürme masrafı da yirmi beş ruble tuttu. Ayrıca ebe, inek almak için kırk ruble ödünç istemişti. Yirmi ruble kadar da giyime, tatlıya, şuna buna gitti. Böylece iyileştiği zaman Katyuşa'nın elinde avucunda ne varsa tükenmiş, kendine

bir iş aramak zorunda kalmıştı. Bir orman memurunun evine kapılandı. Orman memuru, evli olduğu halde, tıpkı komiser gibi ilk günden Katyuşa'nın peşine takıldı. Genç kadın ondan nefret ediyor, kaçmaya çalışıyordu ama adam, bu işte hem deneyimli hem kurnazdı. Evin beyi olması da cesaretini artırıyor. Kızı istediği yere gönderebiliyordu; sonunda bir punduna getirip Katyuşa'yı elde etti. Bu, karısının kulağına gitti. Kadın bir gün Katyuşa'yı kocasıyla odada baş başa yakalayınca üzerine atılıp dövmeğe başladı. Katyuşa boyun eğmedi, adamakıllı dövüştüler. Sonunda da kadıncağız, birikmiş parasını bile almadan evden kovuldu. Bu defa kente, teyzesine gitti. Teyzesinin kocası ciltçilik yapıyordu. Eskiden iyi yaşıyorlardı ama artık adam müşterilerini kaybetmişti. Eline ne geçerse meyhaneye gidiyor, boyuna içiyordu.

Katyuşa'nın teyzesi ufak bir çamaşırhane işletiyor, kendini, çocuklarını ve düşmüş kocasını geçindiriyordu. Maslova'ya, yanında çamaşırcı olarak kalmasını önerdi. Ama Maslova, teyzesinin evindeki çamaşırcı kadınların zahmetli hayatını görerek buna bir türlü karar veremiyor, evlerde hizmetçilik arıyordu. Sonunda lise öğrencisi iki oğluyla birlikte oturan bir kadının yanında buldu. Eve girdiğinin haftasında, bıyıklı bir delikanlı olan son sınıf öğrencisi okumayı falan bırakarak sululuğuyla Maslova'ya soluk aldırılmaya başladı. Annesi suçu hizmetçide bularak onu çıkarttı. Yeni iş bulamıyordu. Bir gün Katyuşa çamaşırhaneye geldiğinde orada, parmakları yüzükler, çıplak, tombul kolları bileziklerle dolu, şık bir kadınla karşılaştı. Kadın, iş arayan Maslova'nın durumunu öğrenince, adresini vererek evine çağırdı. Katyuşa gitti. Kadın onu pek iyi karşıladı, börek, tatlı şarap ikram etti. Sonra da mektup vererek hizmetçisini bir yere yolladı. Akşam evlerine uzun boylu, kır saçlı, kır sakallı bir adam geldi. Hemen Maslova'nın yanına oturdu, parlayan gözlerle gü-

lümseyerek onu süzmeye, şakalaşmaya başladı. Ev sahibi kadın, bir ara adamı başka odaya götürdü. Maslova'nın kulağına, "körpe", "köylü" sözleri çarptı. Sonra kadın, Maslova'yı yanına çağırdı. Adamın, parası bol bir yazar olduğunu, kendini beğendirirse ondan hiçbir şey esirgemeyeceğini söyledi. Adam, Maslova'dan hoşlanmıştı, ona yirmi beş ruble verdi, sık sık görüşeceklerini söyledi. Para pek çabuk tükendi: Bir kısmını teyzesine evinde oturmasına karşılık vermiş, kalanıyla da yeni bir giysi, şapka, kurdele almıştı. Birkaç gün sonra yazar onu tekrar çağırttı. Maslova gitti. Yazar, bu defa da yirmi beş ruble verdi ve aynı evde birlikte yaşamayı önerdi.

Maslova, yazarın tuttuğu evde kalırken aynı avlu üzerinde oturan neşeli bir tezgâhtara gönlünü kaptırdı. Bunu yazara kendisi söyledi, daha ufak, başka bir daireye geçti. Tezgâhtar evlenme vaat ettiği halde onu bırakıp habersizce Nijni-Novgorod'a gitti. Maslova yalnız kalmıştı. Tuttuğu dairede tek başına yaşamaya karar verdi; ama izin vermediler. Karakolun polisi, ancak muayene olup sarı kart¹ aldıktan sonra böyle tek başına oturabileceğini söyledi. Bunun üzerine Katyuşa gene teyzesine gitti. Yeni giysisini, pelerinini, şapkasını gören teyzesi onu saygıyla karşıladı. Maslova'ya yeniden çamaşırcılık önermeye cesaret edemedi. Ona göre, yeğeni şimdi hayatın en yüksek basamağına ulaşmıştı. Maslova için de çamaşırcılık artık sözü edilecek iş değildi. Ön odalarda çalışan çamaşırcı kadınların zor hayatını düşünüyor, onlara acıyarak bakıyordu. Solgun yüzlü, kollarında derman kalmamış, bazıları şimdiden vereme yakalanmış kadınlar, sabahtan akşama kadar otuz derecelik sabunlu suyun buharı içinde, pencereleri yaz kış açık duran odalarda çamaşır yıkıyor,

1. Fahişelere verilen vesika.

ütü yapıyorlardı. Kendisinin de bu cehennem hayatı için girebileceğini düşündükçe, tüyleri ürperiyordu.

Maslova, onun için çok kötü geçen, onu koruyacak birini bulamadığı pek sıkıntılı bir zamanında genelevlere kız bulan bir kadınla tanıştı.

Maslova tütüne çoktan alışmıştı, ama tezgâhtarla geçirdiği son günlerinde, hele adam onu bıraktıktan sonra, içkiye de iyice dadanmıştı. Şarabı, yalnızca lezzetli bulduğu için içmiyor, daha çok, ona acılarını unutturduğu, serbestlik ve meziyetlerine karşı güven verdiği için seviyordu. İçmediğinde bunların hiçbirisi yoktu. Şarap olmayınca içinde her zaman sıkıntı, utanç duyuyordu.

Aracı kadın, teyzesine bir ziyafet çekti. Maslova'yı içirdikten sonra kentin en yüksek randevuevine girmesini önerdi. Genç kadına oraya girmenin kârını, iyiliğini anlattı. Maslova'nın önünde iki yol vardı: Ya hizmetçiliğe girip kendini düşürecek ya da sağlam, yasanın koruduğu rahat bir mesleği seçecekti. Birinci yolu seçerse erkeklerin sürekli ilgisi ve gizli geçici münasebetler olacaktı. İkinci yolda da damgalanmış, sakın, yasal bir kurum ve açık, yasanın izin verdiği, iyi para ödenen sürekli münasebetler olacaktı. Maslova ikinci yolu seçti. Böylelikle hem onu baştan çıkararak adamdan ve tezgâhtardan hem de ona kötülük eden bütün insanlardan öğ almış olacağını düşündü. Kesin olarak karar vermesinde az çok aracı kadının eve yerleşince kendine kadife, atlas, ipek elbiseler, göğsü, kolları açık tuvaletler ısmarlayabileceğini söylemesinin de etkisi olmuştu. Kendini parlak, sarılı siyahlı kadifeyle süslenmiş dekolte bir tuvalet içinde düşününce dayanamadı. Kimlik belgesini kadının eline teslim etti. Gene o akşam, aracı kadın Maslova'yı arabaya bindirerek Kitayeva'nın ünlü evine götürdü.

O günden sonra Maslova, Tanrı'nın ve insanların emirlerine uyarak ödevini yapmaya koyuldu. Bu yüzlerce,

binlerce kadının, devletin yalnız izniyle değil –vatandaşların iyiliğini düşünerek– aynı zamanda koruması altında sürdürdükleri hayattı. On kadından dokuzu için bu hayat acılı hastalıklarla, vakitsiz yaşlılık ve ölümle sona ermekteydi.

Ertesi gün, geceki âlemin verdiği bezginlik içinde ağır bir uykuyla geçiyordu. Öğleden sonra, üçe doğru, kirli yataklarından tembel tembel kalkmaya başlıyorlardı. Geceki sarhoşluğu gidermek için soda, kahve içiyor, odadan odaya sabahlık, bluz ve hırkalarla miskin miskin dolaşıyorlardı. Perde aralığından sokağa bakıyor, arada bir de ufak tefek kavgaya ettikleri oluyordu. Bunun ardından yıkanma, ovulma, bedenlerine, saçlarına kokular sürme, giysi provası ve ev sahibi kadınla bu yüzden tartışma faslı geliyordu. Ayna karşısında incelemeler, yüz, kaş boyanması bittikten sonra tatlılar, yağlı yemekler yeniyor, bedeni örtmekten çok açık bırakan, parlak ipekli tuvaletler giyiliyor ve ışıltılı aydınlatılmış, süslü salona geçiliyordu. Sonunda konuklar geliyordu. Müzik, dans, şeker, şarap, sigara ve her tür erkekle; genç, orta yaşlı, çocuk denecek yaşta olanlar, çökmüş yaşlılar; bekâr, evli, tüccar, tezgâhtar, Ermeni, Yahudi, Tatar, zengin, yoksul, sağlam, hasta, sarhoş, ayık, kaba, nazik, asker, sivil, üniversiteli, liseli, kısacası her sınıftan, her yaş ve kişilikte erkekle yapılan zina. Böylelikle bağrıışmalar, şakalaşmalar, dövüş ve eğlence, tütün, şarap âlemleri, akşam başlayan müzikle birlikte şafağa kadar sürüyordu. Ancak sabah kurtuluşa, kurşun gibi ağır bir uykuya kavuşabiliyorlardı. Bu her gün, bütün bir hafta hep böyleydi. Hafta sonunda hükümet dairesine, karakola gidiliyordu. Orada devlet memurları, erkek doktorlar, bazen ciddi, sert bir halde, bazen de takılarak doğanın kötülükten korunmaları için yalnız insanlara değil, hayvanlara bile verdiği utanma duygusunu hiçe sayarak kadınları muayene ediyorlardı. Sonra da ortaklarına, hafta boyunca işledikleri

suça devam etmeleri için izin belgesi veriyorlardı. Yeni bir hafta başlıyordu. Bu böylece yaz kış, normal gün ya da bayram günü boyunca sürüp gidiyordu.

Maslova, tam yedi yıl bu hayatı yaşadı. Bu arada iki ev değiştirdi, bir kere de hastaneye düştü. Geneleve girişinin yedinci, ilk düşüşünün sekizinci yılında, yirmi altı yaşındayken başına bir bela geldi, cezaevine girdi. Şimdi de caniler, hırsızlar arasında geçirdiği altı aydan sonra muhafızlarla birlikte, mahkemeye gidiyordu.

III

Uzun yolda hayli yorulan Maslova, muhafızlarıyla birlikte bölge mahkemesine geldiği zaman, yanında büyüdüğü hanımlarının eskiden onu baştan çıkararak genç yeğeni Prens Dimitri İvanoviç Nehludov henüz yataktan kalkmamıştı. Yüksek somyalı, kuştüyü döşekli yatağının içinde, sırtında Hollanda pamuklusundan gecelik entarisıyla yatıyordu; iyi ütülenmiş geceliğinin yakasını açmış, sigara içiyordu. Gözlerini bir noktaya dikerek bir gün önce olan biteni hatırlıyor, bugün yapılacak işleri düşünüyordu.

Korçaginlerde geçirdiği geceyi hatırladı. Korçaginler zengin, soylu bir aileydi. Ortalıkta, Nehludov'un onların kızıyla evleneceği söylentisi dolaşıyordu. Nehludov iç çekti, bitirdiği sigarayı attı; gümüş tabakasından yenisini alacakken vazgeçti. Düzgün beyaz ayaklarını karyoladan uzatarak terliklerini buldu, dolgun omuzlarına ipekli ropdöşambrını atarak hızlı, sert adımlarla yatak odasının bitişiğindeki tuvalet odasına geçti. Buranın havası kolonya, kozmetik ve lavantaların doğal olmayan kokularıyla doluydu. Prens odada, çoğu dolgulu dişlerini özel bir

tozla fırçaladı, kokulu suyla gargara yaptı. Ardından bedeninin her yanını yıkayıp ayrı ayrı havlularla kurulamaya başladı. Kokulu sabunla ellerini yıkadıktan sonra uzun tırnaklarını özene bezene fırçaladı. Sonra büyük mermer lavabonun önünde yüzünü, kalın boynunu yıkadı; ardından yatak odasının yanındaki duşa geçti. Orada, hafifçe yağ bağlamış kaslı, beyaz bedenini soğuk suyla ovduktan ve tüylü bir havluyla kuruladıktan sonra, temiz ütülü çamaşırını, ayna gibi parlatılmış kunduralarını giydi. Bu işi bitirince tuvalet masasının önüne oturarak iki fırçayla ufak, kıvrıkcık sakalını, önde hafifçe seyrekleşmiş kıvrıkcık saçlarını taramaya başladı.

Kullandığı bütün eşya, giyimine ait her şeyi, yani çamaşırını, giysisi, ayakkabısı, kravatı, iğne ve düğmeleri hep en iyi cins, pahalı, sade, dayanıklı, değerli şeylerdi.

Bir dizi boyunbağı ve iğne içinden eline ilk geçenleri aldı. Oysa eskiden bu gibi şeylerle uğraşmak onu eğlendirirdi. Şimdi ilgilenmiyordu bile. Sandalyenin üzerinde duran fırçalanıp hazırlanmış giysisini giydikten sonra Nehludov, pek ferahlanmış olmamakla birlikte, tertemiz ve güzel kokarak yemek odasına geçti. Yemek odası uzun bir odaydı; daha dün üç uşak parkeyi pırıl pırıl parlatmıştı. Odada meşe ağacından kocaman bir büfe, aynı tür büyük, açılır kapanır bir de masa vardı. Dışarıya doğru, aslan pençeleri şeklinde yapılmış oymalı ayakları, masaya kendine özgü bir ululuk veriyordu. Aile adının baş harfleri büyük büyük işlenerek süslenmiş ince, kolalı bir örtüyle örtülmüş masanın üzerinde, gümüş kahvedanlık duruyordu. İçinden kahvenin güzel kokusu geliyordu. Ayrıca, hepsi birörnek şekerlik, kaynatılmış kremayla dolu bir sütlük ve bir de tabak vardı. Tabak taze *kalaç*¹, peksimet ve bisküviyle do-

1. (Rus.) Doğu Slavların çeşitli boylarda tekerlek biçiminde yaptıkları ekmek ya da çörek.

luydu. Nehludov'un bardağının yanına postadan gelen mektuplar, gazete ve *Revue de Deux Mondes*'un son sayısı konmuştu. Nehludov mektuplara el atmaya hazırlanırken koridora açılan kapıdan kayar gibi yürüyen, yaşlı bir kadın çıkageldi. Yas giysisi giyen kadının ortadan ayrılmış saçlarının tepesindeki seyrekliği dantelli bir tepelik örtüyordu. Geçenlerde burada ölen Nehludov'un annesinin oda hizmetçisi Agrafena Petrovna'ydı. İhtiyar prenses ölünce oğlunun yanında kâhya kadın olarak kalmıştı.

Agrafena Petrovna, Nehludov'un annesiyle Avrupa'da çeşitli zamanlarda, toplam on sene kadar kaldığı için görünüş ve tavırlarıyla tam bir hanımefendiyi andırıyordu. Çocukluğundan beri Nehludovların evinde olan bu kadın, Dimitri İvanoviç'in küçüklüğünü, Mitenka diye çağırıldığı zamanları bilirdi.

"Günaydın Dimitri İvanoviç."

"Günaydın Agrafena Petrovna," yanıtını verdi Nehludov. "Ne var ne yok?" diye sordu.

"Mektubunuz var. Ama büyük prensesten mi, yoksa küçüğünden mi bilemiyorum. Hizmetçileri epey önce getirdi. Odamda bekliyor."

"Peki, şimdi bakarım."

Nehludov mektubu aldı, Agrafena Petrovna'nın gülümsediğini görünce kaşlarını çattı. Bu gülümseyişten, mektubun genç Prenses Korçagina'dan geldiği anlaşılıyordu. Yani, Agrafena Petrovna'nın düşündüğüne göre, Nehludov'un evlenmeye niyeti olduğu bir kızdan geliyordu.

Agrafena Petrovna'nın gülümsemesinin açığa vurduğu bu olasılık, Nehludov'un hiç hoşuna gitmedi.

"Öyleyse söyleyeyim de beklesin."

Agrafena Petrovna, asıl yerinde durmayan küçük bir masa temizleme fırçasını kaparak yerini değiştirdi ve hep o havada kayar gibi yürüyüşüyle yemek odasından çıktı.

Nehludov, Agrafena Petrovna'nın getirdiği kokulu

mektubu açarak okumaya başladı. Kenarları tırtıllı, kalın gri kâğıt üzerine dik, ama işlek bir yazıyla şunlar yazılmıştı:

Belleğinizde kalması için, ödevimin gerektirdiği şekilde hareket ederek, size bugününün 28 Nisan, yani jüri üyesi olduğunuz mahkemenin toplanacağı gün olduğunu hatırlatırım. Bu nedenle, dün her zamanki kayıtsızlığınızla söz verdiğiniz halde bizimle ve Kolosovlarla birlikte sergiye, tabloları görmeye gelemeyeceksiniz: *à moins que vous ne soyez disposé à payer à la cour d'assises les 300 roubles d'amende que vous refusez pour votre cheval*¹... Bunları siz gider gitmez hatırladım. Sakın unutmayın.

Pr. M. Korçagina

Kâğıdın öbür tarafına şu satırlar eklenmişti:

*Maman vous fait dire que votre couvert vous attendra jusqu'à la nuit. Venez absolument, à quelle heure que cela soit.*²

M. K.

Nehludov yüzünü ekşitti. İki aydır Nehludov'un üzerine gelen Prens Korçagina bu mektubuyla, onları görünmeyen bağlarla birbirine bağlamaya devam ediyordu. Oysa Nehludov bundan hiç hoşlanmıyordu. Bir kere, ilk gençliğini geçirmiş, pek hararetli aşk duymayan bütün erkeklerde olduğu gibi, içinde evlenmeye karşı bir ürkeklik vardı. Başka önemli bir neden de şuydu: Nehlu-

1. (Fr.) Ama kendinize bir at almak için esirgediğiniz 300 rubleyi, mahkemede ceza olarak ödemeyi göze alırsanız o başka...

2. (Fr.) Annem, yemeğinizin sizi geceye kadar bekleyeceğini söylememi istedi. Hangi saatte olursa olsun, mutlaka gelin.

dov, evlenmeye karar verse bile şimdilik prensesi isteyemezdi. Buna neden, on yıl önce baştan çıkarıp yüzüstü bıraktığı Katyuşa değildi, o bunu tamamıyla aklından çıkarmıştı; evlenmesine engel saymıyordu. Asıl engel, evli bir kadınla aralarındaki ilişkiydi. Gerçi bu bağı Nehludov koparmıştı artık, ama kadının kabul edip etmediği henüz belli değildi.

Nehludov, kadınlara karşı çok çekingendi. Zaten, sözü edilen evli kadın da Nehludov'u bu çekingenliğinden yararlanarak elde etmişti. Kadın, Nehludov'un seçimlere girdiği bölge başkanının karısıydı. Kadın, onu böyle bir bağlılığa sürüklemişti. Bu bağ genç adamı günden güne sarmakla birlikte, içinde bir nefret uyandırıyor-du. Kadının çekiciliğine dayanamayan Nehludov, sonraları kendini ona karşı suçlu bulmaya başladı. Kadının gönlünü almadan ilişkilerine son vermeyi doğru bulmuyordu. Korçagina ile evlenmek istese bile, bunu yapmaya hakkı olmadığını düşünmesinin nedeni de buydu işte...

O anda masanın üstünde o kadının kocasından gelen bir mektup gözüne ilişti. Yazıyı, posta damgasını tanıyan Nehludov kızardı, tehlike anlarında her zaman olduğu gibi gücünün arttığını hissetti. Ama heyecanı boşunaydı: Nehludov'un belli başlı topraklarının bulunduğu bölgedeki soylular sınıfına başkanlık eden adam, mayıs sonunda yapılacak olağanüstü toplantıyı haber veriyordu. İl toplantısında da okula, yollara ait önemli konularda Nehludov'dan ayrıca, *donner un coup d'épaule*¹ rica ediyordu. Çünkü bu konuda muhalif partinin şiddetli itirazları bekleniyordu.

Başkan liberal bir adamdı. Birkaç fikir arkadaşıyla Çar III. Aleksandr zamanında doğan gericiliğe karşı sava-

1. (Fr.) Omuz vermesini, yardım etmesini.

şıma girişmişti. Bu işe kendini o kadar vermişti ki, aile hayatındaki mutsuzluğun farkında bile değildi.

Nehlodov bu adam yüzünden çektiği acıları hatırladı. O kadar ki, bir gün onun sorunu öğrenerek düelloya hazırlandığını sanmıştı da havaya ateş etmeye karar vermişti. Başka bir gün de kadınla aralarındaki korkunç bir sahneden sonra, sevgilisinin kendini havuza atmak için bahçeye fırladığını, onun da peşinden koşarak bahçeyi karış karış aradığını bugün gibi hatırlıyordu. “Hayır, ondan yanıt almayınca ne giderim ne de bir şey yapabiliyim...” diye düşündü. Bir hafta önce kesin bir mektup yazmıştı. Suçluluğunu kabul ediyor, her türlü cezaya hazır olduğunu söylüyordu. Aynı mektupta, ilişkilerinin son bulmasını kadın için daha hayırlı saydığını bildirmişti. İşte bu mektubun yanıtını bekliyor, ama bir türlü alamıyordu. Yanıtın gelmeyişi bir dereceye kadar iyiye işaretti. Gerçekten, kadın ayrılma kararını kabul etmemiş olsaydı, çoktan bir şey yapacak ya da önceleri yaptığı gibi, kalkıp kendisi gelecekti. Nehlodov’un kulağına çalındığına göre, kadına kur yapan bir subay vardı. Bu onu bir yandan kıskandırıyor, bir yandan da içine sıkıntı veren yalandan kurtaracağı umuduyla sevindiriyordu. İkinci mektup, çiftliklerine bakan kâhyadan geliyordu. Kâhya, Nehlodov’un mirasçılığının resmen tanınması için onun kesinlikle çiftliğe gelmesi gerektiğini yazıyordu. Bundan başka, prensin mülklerinin nasıl yönetileceği hakkında bir karar vermesi de gerekiyordu; her şey annesinin zamanındaki gibi mi kalacaktı, yoksa kâhyanın önceleri ölen prensese, şimdi de genç prene önerdiği şekilde, gerekli araçları artırarak bu zamana kadar köylülerin işlettiği toprağı kendi mi işletecekti? Kâhya, ikinci şekli daha kârlı buluyordu. Daha sonra kâhya, aybaşında gönderilmesi gereken üç bin rubleyi yollamakta biraz geciktiği için özür diliyordu. Para ilk postayla gönderilecekti. Gecikmenin nedeni, pa-

rayı bir türlü vermeyerek kâhyayı hükümete başvurmak zorunda bırakan şu hilebaz köylülerdi. Bu mektuptan Nehludov hem hoşlanmış hem de hoşlanmamıştı. Hoşuna giden yön, kendisini büyük bir mülkün sahibi hissetmesiydi. Hoşuna gitmeyen nokta da şuydu: Nehludov ilk gençliğinde Herbert Spencer'in hayranıydı. Spencer'in *Social Statics*'inde¹ bireysel mülkiyeti adaletsizlik sayarak yermesini takdirle karşılamıştı. Gençliğin verdiği dürüstlük ve kesinlik içinde her yerde, toprağın insanın tek başına elinde tutacağı bir mülk olmadığından söz etmiş, ayrıca üniversitede bu konu üzerine tez hazırlamıştı. Bununla da kalmamış, annesiyle ilişkisi olmayan, doğrudan doğruya babasından kendisine miras kalan ufak bir toprak payını da köylülere bağışlamıştı. Mülk sahibi olmak onun ilkelerine aykırıydı. Oysa şimdi aldığı miras onu büyük bir mülk sahibi yapmıştı. Önünde iki yol vardı: ya on yıl önce babasından kalan iki yüz dönüm araziye reddettiği gibi bunu da reddetmek ya da sessizce alarak eski düşüncelerinin yanlış olduğunu kabul etmek.

Yalnız mülklerinden gelen parayla geçindiği için, bu birinci yolu seçemezdi. Memurluğa girmek de istemiyordu. Öte yandan, zengin hayata öteden beri alışmıştı. Bundan vazgeçebileceğini hiç sanmıyordu. Hem bütün bunlara da gerek yoktu artık. Çünkü Nehludov'da ne eski inançları, atılğanlığı ne de o gençlik gururundan gelme gösteriş hevesi kalmıştı. İkinci yolu da seçemezdi; çünkü ilk olarak, Spencer'in *Social Statics*'inde karşılaştığı ve yıllar sonra Henry George'un eserlerinde desteklendiğini gördüğü mülkçülüğün haksızlığına ait düşünceler artık karşı çıkılmaz bir şekilde doğrulanmıştı.

İşte kâhyasının mektubundaki tatsız taraf buydu.

1. (İng.) "Sosyal Statik" (1851), Sosyal Darwinizmin öncülerinden Spencer'in ünlü eseri.

“Tanrı âlemindeki gerçeği arayın; geri kalan her şey verilecektir size. Fakat biz, geri kalan şeyleri arıyor ve bulamıyoruz.”

İnsan bir gençlik heyecanının masum bir kızın hayatına mal olacağını bilebilir mi? Hz. İsa'nın nurlar içinde dirilişine rastlayan pazar arife-sinde Prens Nehludov'un baştan çıkardığı çocuk yaştaki hizmetçi Katyuşa, yıllar sonra prensin karşısına bir cinayet zanlısı olarak çıkar. Sonunu düşünmeden yaşadığı bir gecelik ilişki, ardına bakmadan bırakıp gittiği genç kızın yaşamının mahvolmasına yol açmıştır. Genç asilzade yaşamı, ülkesinin gerçeklerini, herkese eşit dağıtılmayan adaleti sorgular. Vicdan azabı onu, sonu gelmez bir hukuk mücadelesinin içine iter. Manen ölmüş ama bu mücadeleyle yeniden doğmuştur sanki...

#dünyaklasikleri #rusklasikleri #baştañçıkarma #sibirya #çartıkruşyasi
#vicdan #inanç

Kapak resmi: Joaquin Sorolla y Bastida

 CAN roman

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinlari

ISBN 978-975-87-4062-6

9 789750 740626